

DE DALT i DE MAR

d'en Joan Gómez Vinardell

Il·lustracions: Zina López

Buirac de contes

Premià de Dalt

DE DALT i DE MAR

El naixement dels pobles
de la Maresma

Buirac de contes
d'en Joan Gómez Vinardell

Joan Gómez Vinardell, 1976

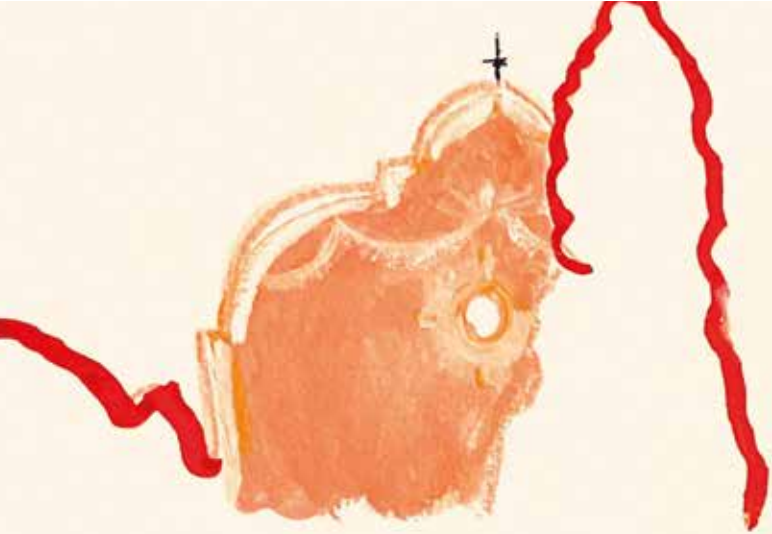
EL BARRI DE MAR

Antigament la gent no vivia arran de mar, els pobles i les cases es construïen a la part alta, vora les muntanyes. A la Maresma es feien les cases més amunt del Camí del Mig. En aquella època les dues ribes del mediterrani estaven enfrontades, els regnes ibèrics havien expulsat a jueus i moriscos i els pirates de les costes d'Alger i de Turquia navegaven amb els seus vaixells assaltant masies i cases a prop del mar, robant tot el que podien, s'emportaven a la gent per vendre'ls com a esclaus. A poc a poc i a mida que els pirates, perseguits per les naus de guerra dels diversos països del nord mediterrani, anaren desapareixent, a la costa a prop de la mar, s'aixecaren torres de guaita, com la d'en Nadal de Vilassar. Els vilatans de dalt anaren vestint cases dins els seus conreus, primer per guardar les eines i més tard, amb les costes més segures, baixaren a viure-hi.

Seguim la història de l'avi Pep i els seus pensaments i desitjos per establir-se al barri de mar.

L'Avi Pep estava cansat; pujava feixuc pel camí de la Cisa. Darrera seu restava el mar... el mar de casa nostra, amb les seves ones fonedisses, que un cop i altre s'esmunyen escumejants sens poder atraure la terra vers el seu si. Mentre pujava pensava en aquell camí que feia cada dia, en les seves vinyes arran de mar, i en la seva barca. Pensava en la calada del dissabte a la nit, en el munt de platejades sardines que van agafar... en el noi petit de Cal Maco, i en les seves rialles de satisfacció per la bona pesca. També pensava en la tertúlia del varador, en l'avi Canyamars que, impassible, assegut al "Pla de L'Os" mirava el mar, potser somiant antigues pesqueres, potser melancòlic de no poder tornar-hi... *"Prou!... ja ho tinc decidit! (digué en veu alta) parlaré amb la Quimeta, i si ens posem d'acord plantarem casa prop de mar..."*

L'Avi Pep es feia castells, somiava; ja es veia assegut sota la figuera que tenia a la feixa curta, contemplant i flairant l'olor que desprenen les maresmes. Ja es veia sortint de casa a guaitar fit a fit el despertar del sol, el sol que treu el nas vermell dins la mar de la tardor, el sol que ascendeix lentament fins esdevenir mitja taronja, una mena de guardiola roja i esclata més tard en rogent bola que escampa els seus rajos, i ens ve a acariciar a la matinada.

Va aturar-se prop de la font, a fer un mos de pa i descansar un xic...

“Si vengués... la vinya del Puig de Pedra, amb els "quartos" bastiria la llar de mar, i qui sap si, amb el temps, el meu fill, en Joan... al que tant agrada anar a mar, es farà marí o pescador”.

Recordava la conversa del cafè de l'altre dia: els veïns de mar cada dia són més, ara diuen que volen bastir una nova església. A poc a poc tindran de tot: el baster de Tiana diu que vol obrir botiga, l'oncle Perico, el forner, fa pa dos cops a la setmana i la Marieta, la puntaire, diu que vol obrir una botiga de betes i fils.

Féu un glop de vi de la carabassa i va emprendre el camí cap a la vinya; ja ho tenia decidit, a l'hora de sopar en parlarien i, si la cosa anava, després de collir el raïm, un cop endreçat i netejat el cub, començaria la nova casa. El seu germà Albert li faria unes quantes carretades amb el carro de trabuc, i entre tots dos baixarien la pedra de la "pedrera negra". També caldria anar a la bòbila, a veure en Josep, per fer una fornada de teules, cal fer-ho amb temps, que les coses, com mes aviat enllestides millor, i la teula és millor reposada...

L'Avi Pep, ajupit tot cavant a la vinya, feia els seus comptes, el seu cervell feia cabals mentre el xapo rebotia a les pedres i netejava les herbes de sota els ceps, el sol queia cap a la posta i l'avi encara estrenyia el magí... De tant en tant alçava el cap per contemplar l'horitzó blau i quiet, que allà lluny l'atreia, l'enlluernava de desig i de somnis.

DE PESCA

En PEPET tenia quinze anys, des dels dotze que ajudava al pare en les feines de pesca. La barca en què sortien a la mar portava el nom de la mare, “MARIA CINTA”. Pintada de blanc i vermell i amb un pal o arbre de vela llatina, era una de les més formoses barques de la costa.

El sol sortia de l’horitzó quan en PEPET i en TON, el seu pare, ja feia estona que estaven a la mar i començaven a llevar la xarxa.
– *Pare, mira com els peixos brillen amb la lluentor del sol – digué en PEPET – Cada dia prenen un nou color, cada dia els trobo diferents!*

En TON es mirà el seu fill, i li digué:

– És que en són, de diferents, és el goig del mar, és el goig de poder veure les salpes, els sards, els molls, els lluços, les aranyes i el rap cada dia, amb els colors que reben dels núvols o del sol, el goig de fruir cada matí de l'olor de mar... Aquesta olor, aquestes llums, són l'ànima de la pesca... conjuntament amb la tempesta i la calma. Hom sent la saó de la mar i de la barca, la saó de generacions de pescadors que, abans que nosaltres, han pescat i han viscut a la mar i han sentit el crit de les sirenes, que en el fons ens lliga i ens fa ser tal com som.

Un cop llevada la xarxa, mentre endreçaven el peix,

en PEPET li va dir:

– Pare, explica'm per què quan som a la barca, quan només veiem el perfil de les muntanyes, fas aquesta cara de content...

En Ton respirà a fons, es tragué la gorra, amb la mà s'eixugà la suor i aixecant el cap... mirà el cel, mirà a la mar... i digué:

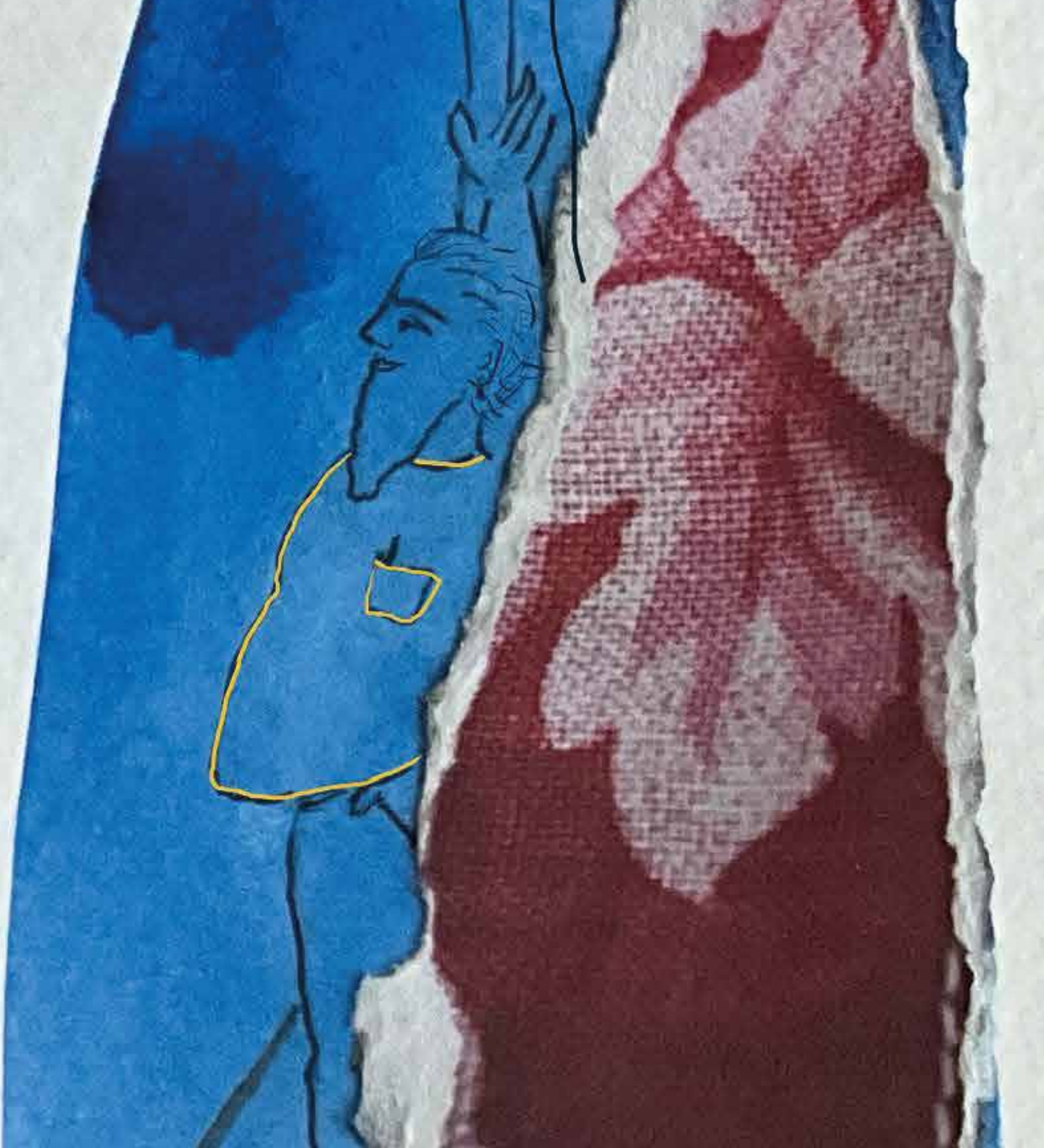
– PEPET, aquí em sento a casa, aquí trobo la pau de la mar, malgrat que la mar estigui revoltada. El meu pare i el meu avi, visqueren de la mar i en la mar, l'avi va morir ofegat quan en una tempesta la seva barca, anà a batre contra les roques del port de Barcelona. El pare, recordo, als seus noranta anys, baixava cada dia a la platja a veure'm varar la barca i amb les mans, plenes d'arrugues, agafava, tocava el peix talment com tresors... feia un estossecc, i deia: «No està malament, fes via TON, fes via, que la MARIA CINTA t'espera a la plaça...».

– Tots els meus records, PEPET, estan lligats a la mar, a les xarxes, a les nanses, a la pesca, a la meva barca. M'estimo la mar i quan ella i jo estem junts, lluny del brogit, quan tots els meus pensaments giren al vol de la vela, del timó... de la calma i de la tempesta, quan el peix arriba amb la seva olor de mar... PEPET, jo em sento feliç.

En Pepet no obrí boca, no sabia què dir a tot el que el pare li acabava d'explicar, però una cosa era certa, aquell dia, als seus quinze anys, en PEPET va esdevenir «un pescador», un pescador per a tota la vida. El pare l'havia portat a conèixer la mar, a estimar la mar... per sempre.

Premià de Mar, 2003

SANTA ANNA, ENTRE EL POBLE DE DALT I EL DE MAR

Deia en Joan Gómez que havia posat un colorant a la mina de Santa Anna i l'aigua havia sortit tenyida a Can Ferrerons, on anys més tard s'hi trobarien les termes romanes.

La capella paleocristiana s'assenta sobre runes romanes i el lloc

està envoltat d'enterraments que seguïen la Via Augusta, entre Beatulo i lluro.

Santa Anna lliga la plana amb la falda de Sant Mateu, Santa Anna està al «mig», on comencen les pendents que s'enturonen,

és lloc d'encreuament de camins, ara de carreteres, de torrents i rieres.

Quan l'any 1979 ja s'hi havia començat a excavar i, entre altres coses, s'hi havia trobat un segell de bronze amb un crist i un colom amb una branca d'olivera, en Joan Gómez escrivia

sobre aquest paper de nexa que aquest lloc hauria pogut tenir:

«Pel que en coneixem i pels indicis, tinguem el conjunt de SANTA ANNA com a arrel de la història dels nostres pobles i, cada cop

que passem a prop seu, pensem

que sota la terra que l'envolta s'hi conserva el record de qui

sap les generacions d'hommes i dones que visqueren, treballaren, gaudiren, i al final, en morir, donaren saó a aquesta terra. A l'entorn

d'aquesta capella, de la que tan poc sabem i que tanta

història guarda en el seu si, podria

haver-se desenvolupat una història de poblament.»

Avui els barris de Cotet i Santa Anna, entre la capella i les termes romanes, segueix sent el barri del mig, nexa urbanístic i social entre els pobles de Dalt i de Mar.

Text simulat altre conte que edita l'Ajuntament tenen com a finalitat mantenir i recuperar les tradicions, el patrimoni i la història de Premià de Dalt. És a dir, tot allò que ens fa diferents de la resta perquè és nostre. Avui teniu entre les mans una història que ens apropa a un dels racons més singulars de la nostra vila, la Caseta dels Reis. Una antiga construcció destinada a pavelló de caça que destaca, per la seva arquitectura, de la part baixa del nostre bosc, i que la fa tan especial que gairebé esdevé màgica. El relat que sou a punt de llegir és ple a vessar de màgia, d'il·lusió, de companyonia i de moltes ganes de descobrir allò que ens crida l'atenció. La creadora de l'aventura és l'Eva Roig, veïna de Premià de Dalt,

Josep Triadó i Bergés Alcalde

Text simulat altre conte les mans el nou exemplar de la nostra fantàstica col·lecció! Cada any, en el Consell de Cultura, ens trenquem les banyes per decidir quina de les propostes que se'ns acudeixen per al nou conte és la més encertada i, un cop ho tenim clar, mirem d'esbrinar qui seran els que podran treure més suc de la història a l'hora d'escriure-la i de dibuixar-la. És fascinant imaginar com acabarà convertida en un relat la idea que hem posat damunt la taula. Estic convençuda que el nostre estimat Enric Gassol estarà molt content de veure que tornem a passejar per la Cadira del Bisbe, com en la seva història del quart conte, i ho fem donant vida al tros de terrissa que ell hi va trobar de petit. Aquesta vegada, però, ho farem en la època en què els ibers hi vivien

Marta Bosch Regidora de Cultura i Arts Escèniques

En **Joan Gómez i Vinardell** (Premià de Mar 1942-2020), diplomad en arqueologia hispànica i museòleg, va ser un gran estudiós de la història local i de la història industrial, dels oficis i de l'onomàstica, que és la ciència que estudia els noms.

Aquests contes ens expliquen l'origen dels pobles de "La Maresma", així és com ell n'hi deia de la nostra comarca, terra propera a Mar. Ens parla dels primers vilatans i les primeres vilatanes dels pobles de MAR i de més amunt, dels pobles del mig i de DALT, a les falde de la muntanya, Són uns contes que ens arriben a través d'un home apassionat de les nostres arrels, que va escriure molt i molt, que va ser impulsor i col·laborador de diverses revistes d'àmbit local (Via de Villè, Premià informa, Nostres Arrels, Butlletí AECC, Zerovuittresquaranta, Aprenent, Sediments) i també autor dels llibres "Premià de Mar, Recull Gràfic 1880-1980", "Records d'estómac", i "Un Conte. I després l'altre".

En Joan Gómez va ser un persistent escriptor de contes, històries i narracions per a petits i grans, i avui, alguns, ens arriben en aquest BUIRAC de CONTES que teniu a les mans.

Zina López: Pintora, il·lustradora i Artterapeuta que viu Premià de Dalt.
IG; zinalopez_
www.casadelart.cat

Primera edició novembre de 2023

© d'aquesta edició Ajuntament de Premià de Dalt

© del text Joan Gómez i Vinardell

Llicència del text: Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0-es

© de les il·lustracions Zina López i Fontanills

Reedició i correcció dels textos: David Gómez Fontanills

Coordinació i documentació Gemma Planas

Disseny de la col·lecció Arte·facto Impressió La Impremta d'Argentona

Correccions: Núria Saavedra

Projecte editorial La Comarcal Edicions

Dr. Samsó, 39 ·

08310 Argentona

93 756 07 20

www.lacomarcaledicions.com

Llicència del text: Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0-es

Amb el suport del Consell Municipal de Cultura

Amb la col·laboració de la Regidoria d'Ensenyament

DL B 25397-2015

Produït per